७) सिप्पिपुत्तो

'सिप्पिपुत्तो' हा धडा 'पाइअविन्नाणकहा' या ग्रंथातून निवडला आहे. याचे लेखक विजयकस्तूरसूरीश्वरजी हे आहेत. (या लेखकाची माहिती 'ववहारकुसलो हालिओ' या पाठात दिली आहे). शिक्षक जरी सतत विद्यार्थ्यांच्या चुका दाखवत असले तरी त्यामागे विद्यार्थ्यांचे भले व्हावे, तो विद्यार्थी त्या विषयात पारंगत व्हावा हाच हेतू असतो, असा बोध या पाठातून दिला आहे.

अवंतीए पुरीए इंददत्तो णाम सिप्पिवरो अ पुत्तो सोमदत्तो णाम । सो पिउस्स सगासंमि सिप्पकलं सिक्खंतो कमेण पिअराओ वि अईव सिप्पकलाकुसलो जाओ । सोमदत्तो जाओ पडिमाओ णिम्मवेइ, तासु तासु पिआ कंपि कंपि भुल्लं दंसेइ, कया वि सिलाहं ण कुणेइ । तओ सो सुहुमदिट्ठीए सुहुमं सुहुमं सिप्पकिरियं कुणेऊण पियरं दंसेइ, पिआ तत्थ वि कंपि खलणं दरिसेइ, 'तुमए सोहणयरं सिप्पं कयं' ति ण कयाई तं पसंसेइ ।

तेण सुमिणेण अमुगाए भूमीए पहावसालिणी गणेसस्स पडिमा अत्थि' त्ति संबोहिओ ।

तया लोगेहिं सा पुढवी खणिआ, तीए पुहवीए सुंदरयमा अणुवमा गणेसस्स मुत्ती णिग्गया । तद्दंसणत्थं बहवा लोगा समागया, तीए सिप्पकलं अईव पसंसिरे ।

तया सो इंददत्तो वि सपुत्तो तत्थ समागओ । सो गणेसपडिमं दट्ठूणं पुत्तं कहेइ- 'हे पुत्त ! एसच्चिअ सिप्पकला कहिज्जइ । केरिसी पडिमा णिम्मविआ, इमाए

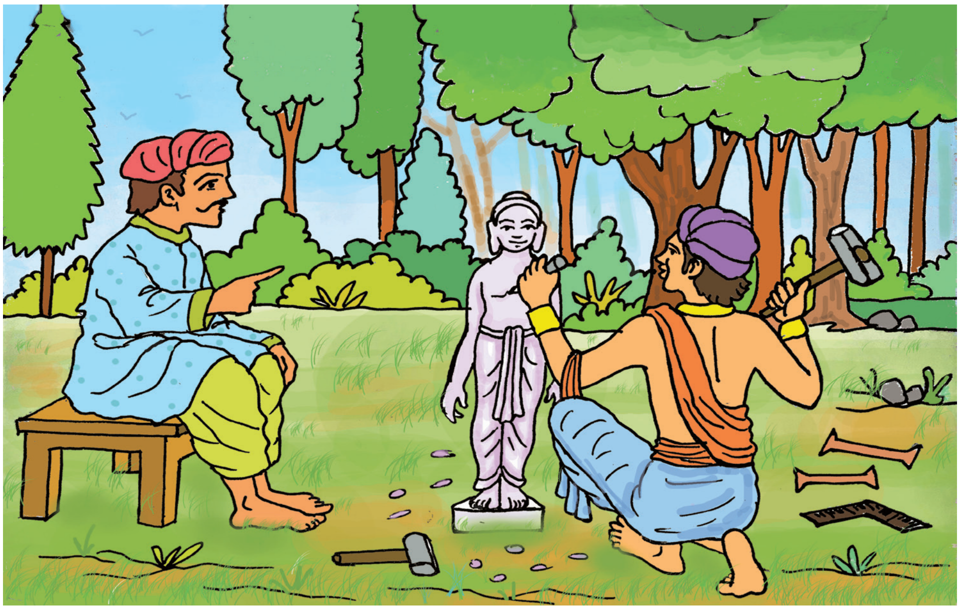

अपसंसमाणे पिउम्मि सो चिंतेइ-'मम पिआ मज्झ कलं कहं ण पसंसेज्जा ? तओ तारिसं उवायं करेमि, जओ पियरो मे कलं पसंसेज्ज ।' एगया तस्स पिआ कज्जप्पसंगेण गामंतरे गओ, तया सो सोमदत्तो सिरिगणेसस्स सुंदरयमं पडिमं काऊण, तीए हिट्ठंमि गूढं णियणामंकियचिण्हं करिऊण, तं मुत्तिं णियमित्तद्दारेण भूमीए अंतो ठवेइ । कालंतरे गामंतराओ पिआ समागओ । एगया तस्स मित्तो जणाणमग्गओ एवं कहेइ- 'अज्ज मम सुमिणो समागओ,

णिम्मवगो खलु धण्णयमो सलाहणिज्जो य अत्थि । पासेसु, कत्थ वि भुल्लं खुण्णं च अत्थि ? जइ तुमं एआरिसिं पडिमं णिम्मवेज्ज, तया ते सिप्पकलं पसंसेमि, ण्णण्हा ।'

पुत्तो वि कहेइ- 'हे पियर ! एसा गणेसपडिमा मए च्चिय कया । इमाए हिट्ठंमि गुत्तं मए णामंपि लिहिअमत्थि'। पिआवि लिहिअणामं वाइऊण खिण्णहियओ पुत्तं कहेइ- 'हे पुत्त ! अज्जदिणाओ तुमं एरिसं सिप्पकलाजुत्तं सुंदरयमं पडिमं काउं कया वि ण तरिस्सइ । जया हं तव सिप्पकलासु

भुल्लं दंसंतो, तया तुमं पि सोहणयरकज्जकरणतल्लिच्छो सण्हं सण्हं सिप्पं कुणंतो आसि, तेण तव सिप्पकलावि वड्ढंती हुवीअ । अहुणा मम सरिच्छो णण्णो । इह मंदूसाहेण तुम्हम्मि एआरिसी सिप्पकला ण संभविहिइ ।'

एवं सो सरहस्सं पिउवयणं सुणिऊण पाएसु पडिऊण पिउत्तो पसंसा-करावण-सरूव-णिआवराहं खामेइ, परंतु सो सोमदत्तो तओ आरब्भ तारिसिं सिप्पकलं काउं असमत्थो जाओ।

सद्दत्था

सिप्पिवरो– श्रेष्ठ, कुशल शिल्पकार
सिक्खंतो– शिकत असताना
सरिच्छो – सारखे
सगासंमि – जवळ
णिम्मवेइ – निर्माण करत असे
भुल्लं – चूक
सिलाहं – प्रशंसा
सुहुमदिट्ठीए– बारीक नजरेने
सुहुमं – सूक्ष्म
खलणं – त्रुटी, कमतरता
सोहणयर/–यरं – चांगल्यातील चांगले, जास्त सुंदर
कयाई – कधीही
पसंसेइ – प्रशंसा करतो
अपसंसमाणे – प्रशंसा केली नसताना
सुमिणो – स्वप्न
अमुगाए – अमुक अमुक
संबोहिओ – सांगितले
खणिआ – खणली
णिग्गआ – निघाली
पसंसिरे – प्रशंसा करू लागले
कहिज्जइ – म्हणतात, म्हटले जाते
णिम्मवगो – निर्माता, रचनाकार
सलाहणिज्जो – प्रशंसनीय
खुण्णं – खंडित
णण्णहा – ण+अण्णहा – अन्यथा नाही
हिट्ठंमि – खाली
गुत्तं – गुप्त रूपाने
वाइऊण – वाचून
ण तरिस्सइ – करू शकणार नाही
कज्जकरण – काम करण्यात
सण्हं – बारीक, सूक्ष्म
कुणंतो – करत असताना
तल्लिच्छो – तल्लीन
मंदूसाहेण – मंद + ऊसाहेण– उत्साह कमी झाल्यामुळे
सरहस्सं– अर्थपूर्ण, सहेतु
हुवीअ – झाली

अहुणा– आता (काळवाचक अव्यय)
णण्णो – ण+अण्णो– दुसरा कोणी नाही
खामेइ – माफी मागतो, क्षमा मागतो
णिआवराहं – स्वतःच्या अपराधाची

सज्झाओ

१) माध्यम भाषेत भाषांतर करा.

१) अपसंसमाणे ..... पडिमा अत्थि ।
२) पुत्तो वि कहेइ ...... वड्ढंती हुवीअ ।
३) तया लोगेहिं सा ...... य अत्थि ।
४) एवं सो सरहस्सं ...... असमत्थो जाओ।

२) सविस्तर उत्तरे द्या.

१) इंद्रदत्ताने सोमदत्ताची प्रशंसा न करण्यामागील विचार स्वतःच्या शब्दात मांडा.
२) अतिप्रशंसेचा परिणाम काय होतो, हे पाठाबाहेरील उदाहरण देऊन स्वतःच्या शब्दात मांडा.
३) शिल्पकलेचे महत्त्व सांगा.

३) संदर्भासह स्पष्टीकरण द्या.

१) 'अज्ज मम सुमिणो समागओ, तेण सुमिणेण अमुगाए भूमीए पहावसालिणी गणेसस्स पडिमा अत्थि।'
२) जइ तुमं एआरिसिं पडिमं णिम्मवेज्ज, तया ते सिप्पकलं पसंसेमि, णण्णहा।
३) हे पियर! एसा गणेसपडिमा मए च्चिय कया।
४) 'मम सरिच्छो णण्णो। इह मंदूसाहेण तुम्हम्मि एआरिसी सिप्पकला ण संभविहिइ।'

४) एका शब्दात उत्तरे द्या.

१) इंद्रदत्त शिल्पकाराच्या नगरीचे नाव –
२) इंद्रदत्ताच्या मुलाचे नाव –
३) सोमदत्ताने बनवलेली प्रतिमा –

५) कारणे लिहा.

१) इंद्रदत्ताने सोमदत्ताच्या शिल्पकलेची प्रशंसा केली नाही –
२) सोमदत्ताने गणेशाची मूर्ती जमिनीखाली लपवून ठेवली –

६) समानार्थी शब्दांच्या जोड्या लावा.

अ गट	ब गट
१) भुल्लं	अ) भूमी
२) पुहवी	ब) मुत्ती
३) पडिमा	क) चुक्कं

७) योग्य शब्द निवडून तक्ता पूर्ण करा.

सिक्खंतो, कुणेऊण, पसंसेज्जा, जाओ, कयं, काऊण, गओ, करिऊण, समागओ, खणिआ, णिग्गया, दट्ठूणं, सलाहणिज्जो, वड्ढंती, सुणिऊण, दंसंतो

पूर्वकाल वाचक	उपसर्ग लागलेले धातू	व.का. धा.वि.	विध्यर्थक	कर्म.भू. धा.वि.